

Folder „Gmina Niedrzwica Duża atrakcyjna przyrodniczo” został wydany w ramach projektu „Edukacja ekologiczna w Gminie Niedrzwica Duża w 2015 roku” współfinansowanego ze środków Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Lublinie

Urząd Gminy Niedrzwica Duża
ul. Lubelska 30, 24-220 Niedrzwica Duża
tel. 81 517 50 85, fax. 81 517 50 85 wew. 28
e-mail: info@niedrzwicaduza.pl
www.niedrzwicaduza.pl

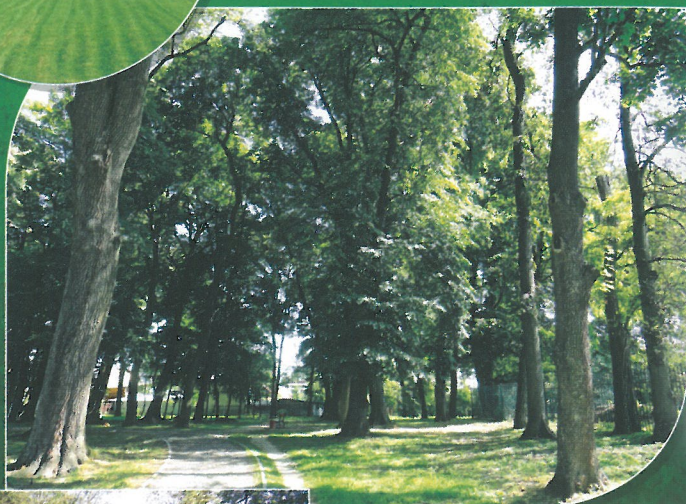
Teksty: Uczniowie Szkół w Gminie Niedrzwica Duża
Zdjęcia: Łukasz Bednarz, Marcin Pastuszek, Andrzej Pastusiak, Dawid Tyburek
oraz uczniowie szkół z terenu Gminy Niedrzwica Duża
Skład i opracowanie graficzne: ADAGO Studio Małgorzata Adamczyk
Nakład: 1500 egz.
Niedrzwica Duża 2015 r.

Gmina Niedrzwica Duża ATRAKCYJNA PRZYRODNICZO

1 PARK W NIEDRZWICY KOŚCIELNEJ

Park w Niedrzewicy Kościelnej założyła Maria z Kownackich Dłuska w XIX wieku. Był to park w stylu angielskim utworzony wokół siedziby właściciela, opierał się na naturalnym ukształtowaniu powierzchni krajobrazu. Rosło w nim wiele różnorodnych gatunków drzew i krzewów takich jak: sosny, jawory, brzozy, kasztany, akacje, bzy, jaśminy, głogi itp.. Park przeszedł potem w posiadanie hrabiny Józefy Grabskiej a od niej nabył go razem z majątkiem ziemskim Gustaw Mazurkiewicz. Ostatnim właścicielem był jego syn Mieczysław. Za czasów Mazurkiewiczów aleja główna parku prowadziła do szosy i kończyła się bramą zlokalizowaną naprzeciw kościoła, wzdłuż alei utworzono zakola służące wypoczynkowi z ławkami i stolikami, wszystkie alejki były starannie utrzymane. Część wypoczynkowa – spacerowa łączyła się aleją z warzywniakiem do którego przylegał staw otoczony wierzbami a porosły trzciną i tatarakiem.

W roku 1944 majątek uległ parcelacji a park stał się miejscem spacerowym dla mieszkańców, odbywały się w nim lokalne imprezy. Wycięto połowę drzewostanu a na miejscu planowanej przez dziedzica budowy nowego dworu założono boisko Gminnego Klubu Sportowego „Orion Niedrzewica”. W 1981 roku przeprowadzono ocenę dendrochronologiczną parku i uznano, że mimo słabego zachowania układu przestrzenno-kompozycyjnego posiada on osobliwości dendrologiczne i drzewa pomnikowe. Do najliczniejszych gatunków zaliczamy: lipę drobnolistną, wiązy szypułkowe i graby pospolite, rzadziej spotykamy jesiony wyniosłe, wierzy białe i sosny zwyczajne. W parku można spotkać drozdy śpiewaki i kosy a czasami odwiedzają go gniazdujące w pobliżu bociany.

W latach 2008 – 2013 przeprowadzono rewaloryzację terenu parku, jego teren został ogrodzony i uporządkowany, urządzono plac zabaw dla dzieci, dokonano wielu nasadzeń drzew, krzewów i bylin kwiatowych, wytyczono i utwardzono alejki, ustawiono ławki dla spacerowiczów.

Najstarsi mieszkańcy wspominają, że czasami w parku można było spotkać wysokiego pana w czarnym fraku i cylindrze o niewidocznej twarzy, miała być to zjawy Gustawa Barnaby Mazurkiewicza brata Mieczysława. Był on właścicielem majątku na Dębinie

SYSTEMATYKA POMNIKA PRZYRODY:
KLON „KIBIC” (*Acer platanoides* L.)

Królestwo: rośliny	Rząd: mydleńcowce
Podkrólestwo: nasienne	Rodzina: klonowate
Gromad: okrytozalążkowe	Rodzaj: Klon
Klasa: dwuliścienne	Gatunek: klon pospolity

gdzie zmarł w 1939 roku. Po parcelacji majątku i dewastacji parku nikt już nie widział ducha.

Na terenie parku znajduje się pomnik przyrody klon „Kibic” o obwodzie pnia 296 cm, jego wiek oceniany jest na 110 lat. Ponadto znajdują się tam dwa głazy narzutowe „Piaszkowiec czerwony” prawdopodobnie przyniesione w plejstocenie przez lądolody skandynawskie, także uznane za pomniki przyrody.

Opracowanie: Uczniowie gimnazjum nr 2 w Niedrzewicy Kościelnej

2 Aleja Dworska i Dąb Dziedzic w Niedrzwicy Kościelnej

Wjeżdżając w ul. Spacerową od strony ul. Krakowskiej po lewej stronie rośnie okazały Dąb Dziedzic z gatunku dąb szypułkowy (*Quercus robur* L.) o obwodzie pnia 300 cm. Wiek dębu szacuje się na około 120 lat. Jest to ogromne drzewo, które zachwyca swoją majestatycznością. Dąb szypułkowy jest gatunkiem należącym do drzew liściastych z rodziny bukowatych. Występuje on dość licznie w Europie i Azji Południowo – Wschodniej. W Polsce dąb szypułkowy jest dość pospolitym drzewem, cenionym ze względu na trwałość i wytrzymałość drewna. Dęby szypułkowe są drzewami długowiecznymi, odgrywają istotną rolę w symbolice i kultach religijnych, symbolizują bowiem długowieczność, dostojność i siłę. Dąb Dziedzic rośnie swobodnie i chyba dlatego ma niezbyt długi pień oraz rozłożyste, grube i niskoosadzone konary.

Po drugiej stronie ul. Spacerowej rośnie grupa drzew z gatunku jesion wyniosły (*Fraxinus excelsior* L.) – cztery drzewa i wiąz pospolity (*Ulmus minor* Mill.) – cztery drzewa. Te osiem wspaniałych drzew tworzą „Aleję Dworską”. Wiek drzew wchodzących w skład „Aleji Dworskiej” to około 140 lat.

Jesion wyniosły to gatunek drzewa należący do rodziny oliwkowatych. Występuje w Europie oraz Azji Zachodniej.

W Polsce pospolicie występuje w całym kraju. Drzewa te charakteryzują się stożkową koroną. Jesiony są jednymi z najstarszych drzew na ziemi, gatunek ten istnieje ponad 10 mln. lat.

Wiąz pospolity to gatunek rośliny z rodziny wiązowatych (*Ulmaceae*). Występuje w Europie, Azji Zachodniej i Afryce Północnej. Wiąz pospolity to wysokie drzewo zrzucające liście na zimę. Koronę ma zwykle wąską a konary stosunkowo krótkie. Aleja Dworska i Dąb Dziedzic są pozostałościami ogrodu w stylu angielskim założonego na początku XIX w. Przyjemny cień jaki drzewa dają latem pozwala odpocząć w ich pobliżu.

SYSTEMATYKA POMNIKA PRZYRODY:

DĄB SZYPUŁKOWY (*fac. Quercus robur*)

Domena: eukarionty
Królestwo: rośliny
Kład: rośliny naczyniowe
Kład: rośliny nasienne
Klasa: okrytonasienne
Kład: kład różowych
Rząd: bukowce
Rodzina: bukowate
Rodzaj: dąb
Gatunek: dąb szypułkowy

WIĄZ POSPOLITY (*fac. Quercus robur*)

Domena: eukarionty
Królestwo: rośliny
Kład: rośliny naczyniowe
Kład: rośliny nasienne
Klasa: okrytonasienne
Kład: kład różowych
Rząd: różowce
Rodzina: wiązowate
Rodzaj: wiąz
Gatunek: wiąz pospolity

Opracowanie: Uczniowie ze Szkoły Podstawowej im. Jana Pawła II w Sobieszczanach

3 Dolina rzeki Krężniczanki w Strzeszkowicach

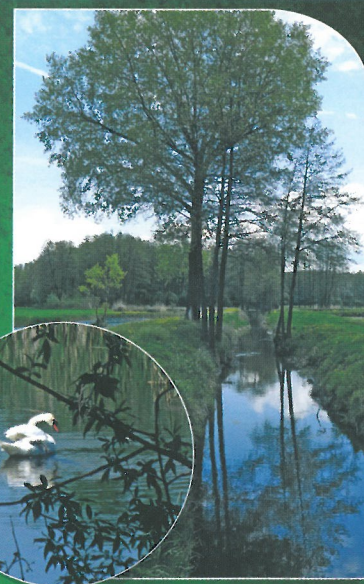
Wędrując doliną rzeki Krężniczanki na odcinku Radawczyk – Strzeszkowice warto rozpocząć od stawów rybnych. Tuż przy niewielkim moście widzimy pozostałości starego młyna wodnego. Idąc z biegiem rzeki dochodzimy do miejsca, gdzie zaskakuje nas naturalny charakter krajobrazu. Mamy wrażenie, że odkrywamy nowe nieprzebyte dotąd szlaki. Rzeka staje się „dzika”.

Oba brzegi porastają różnorodne zadrzewienia olszowe i wierzbowe. Z każdym krokiem pas zadrzewień rozszerza się i zajmuje większą powierzchnię. W niektórych miejscach trudno się poruszać, gdyż teren jest grząski i podmokły. Obserwujemy typowy nadrzeczny łąg olszowo-wierzbowy. Nadrzeczny las łągowy jest najbogatszym w gatunki i osobniki roślin i zwierząt typem ekosystemów leśnych, należy także do najbogatszych środowisk życia na Ziemi. W łągu porastającym dolinę Krężniczanki wyodrębniają się trzy warstwy roślinności. Najwyższe piętro dochodzi nawet do 30m, tworzą je głównie olsze i wierzby czarne. Gdzieniegdzie spotykamy jesioną wyniosłą, topolę czarną i topolę białą.

Kolejną warstwę ekosystemu stanowi bujny podszyt, który chroni glebę przed wysychaniem i zarastaniem. Warstwa ta składa się głównie z krzewów i młodych drzew. Możemy podziwiać bujnie kwitnącą czeremchę zwyczajną. Rośnie też bez czarna, porzeczka dzika, trzmielina zwyczajna i kalina koralowa. Duże wrażenie robią drzewa oplecione pnąciami chmielu zwyczajnego, nazywanego też polską lianą.

Najniższą położoną warstwą jest bujne, wielowarstwowe runo. Rosną tu między innymi: pokrzywa zwyczajna, nawłoc późna, kulik zwisty, gwiazdnica pospolita, czosnacek pospolity, barszcz, bluszczyk kurdybanek, przytulia błotna, rzezuha łąkowa.

Około 300 m przed mostem w Radawczyku znajdujemy małe jezioro w kształcie półksiężyca. Jest to pozostałość po starorzeczu Krężniczanki. Przy moście w Radawczyku znajdują się dwa stawy, na których często widzimy pływające łabędzie i kaczki. W rozlewisku rzeki bardzo często napotkać można bobra europejskiego.

CHARAKTERYSTYCZNE GATUNKI ROŚLIN:

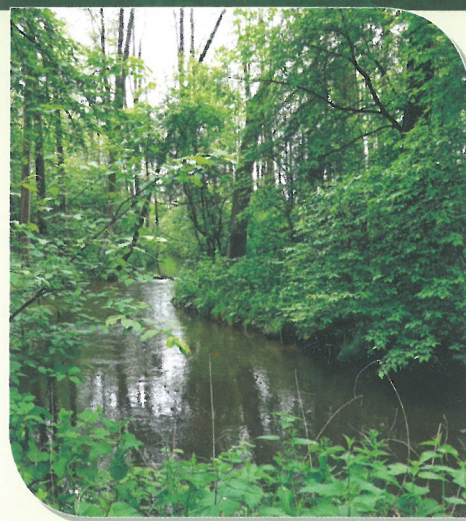
OLSHA CZARNA (*fac. Alnus glutinosa*)

Domena - eukarionty
Królestwo - rośliny
Gromada - okrytonasienne
Kład - rośliny naczyniowe
Kład - rośliny nasienne
Rząd - bukowce
Rodzina - brzoźowate
Rodzaj - olsza
Gatunek - olsza czarna

WIERZBA BIAŁA (*fac. Salix alba*)

Domena - eukarionty
Królestwo - rośliny
Kład - rośliny naczyniowe
Kład - rośliny nasienne
Kład - okrytonasienne
Kład - kład różowych
Rząd - małpigowce
Rodzina - wierzbowate
Rodzaj - wierzba
Gatunek - wierzba biała

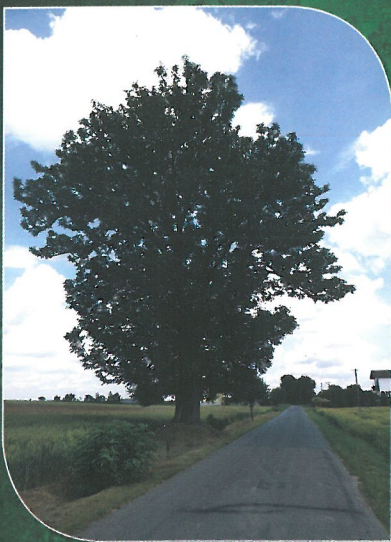
Opracowanie: Uczniowie ze Szkoły Podstawowej w Radawczyku

Około 600 m od mostu w Radawczyku znajduje się bardzo ciekawe żeremie, dochodzące do 1,5 m wysokości. Szuwary i zakamarki pomiędzy korzeniami drzew nadbrzeżnych stanowią miejsca łąkowe, żerowiska i kryjówki dla ssaków, ptactwa wodno – błotnego, gadów, płazów, mięczaków i stawonogów. Spotykany jest zaskroniec, zaba trawna, rzekotka drzewna i ropucha szara. W rzece występują i mają swoje tarliska: pstrągi potokowe, ślize, płotki, szczupaki, lipienie, minogi strumieniowe. Występuje także rak

rzeczny. Ze ssaków spotykane są: sama, zając szarak, dzik, lis, bóbr europejski, tchórz, jeź europejski, rzęsorek rzeczek, nietoperze. Około 10 mieszkańców widzieli również żerujące tu łosie. Gniazdują tu liczne ptaki: sikory, dzięcioł duży, dzięcioł średni, dzięcioł czarny, bażant, czapla siwa, kaczki, łabędzie nieme. W dolinie zobaczymy też: bociana białego, kukulkę, słowika szarego, dudka, sówkę, rudzika, podroźniczkę, pliszkę, tarliska: pstrągi potokowe, ślize, płotki, szczupaki, lipienie, minogi strumieniowe. Występuje także rak

4 „Łbik Gajowy” w Niedrzwicy Kościelnej

SYSTEMATYKA POMNIKA
PRZYRODY:
JESION WYNIOSŁY
(*LAC. FRAXINUS EXCELSIOR*)

Królestwo: rośliny
Gromada:
okrytonasienne
Rodzina: oliwkowate
Rodzaj: jesion
Gatunek: jesion wyniosły

Opracowanie:
Uczniowie ze Szkoły Pod-
stawowej im. ks. Stanisława
Konarskiego w Niedrzwicy
Kościelnej

Jesion wyniosły występuje naturalnie na większości obszaru Europy i w Azji Zachodniej. W Polsce pospolity na całym obszarze. Jesion wyniosły jest uważany za najwyższe rodzime drzewo liściaste w Europie oraz posiada największy zasięg korzeni bocznych spośród wszystkich rodzimych europejskich drzew. Pień jest często rozwidlony, osiąga wysokość do 30 m. Kora u młodych drzew gładka, jasnozielonkawa szara, u starszych spekaną, szorstką, ciemnobrązową. Liście jesiona wyniosłego są duże, nieparzystopierzaste, składające się z 9-15 listków. Listki są lancetowate, zaostrome, nierówno piłkowane, siedzące z owłosionym głównym nerwem. Jesion wyniosły należy do najpóźniej wykształcających liście na wiosnę drzew – rozwijają się one dopiero nieco przed połową maja.

Kwiaty wyrastają z pąków bocznych zeszłorocznych pędów, tworząc wiechę. Jednonasienne podługne, spłaszczone orzeszki ze skrzydełkiem tzw. samary

zebrane w gęste wiązki umożliwiają rozsiewanie nasion przez wiatr. Cechą charakterystyczną jest bardzo długie utrzymywanie się skrzydełków na drzewie, często nawet przez całą zimę i część wiosny. Według przekazów ustnych drzewo zostało zasadzone ok. 160 lat temu przez gajowego – Ignacego Łbika. Stąd też pochodzi jego nazwa „Łbik Gajowy”.

Drzewo to, ze względu na niewątpliwie walory historyczne, przyrodnicze i estetyczne oraz ze względu na sędziwy wiek z inicjatywy Towarzystwa Przyjaciół Niedrzwicy Kościelnej w 2013 r. zostało objęte ochroną na mocy uchwały Rady Gminy Niedzwica Duża poprzez ustanowienie go pomnikiem przyrody.

Wobec pomnika przyrody obowiązuje zakaz niszczenia go i uszkodzania oraz zakaz umieszczania tablic reklamowych na drzewie. Jesion wyniosły rosnący przy ul. Ludwinów w Niedrzwicy Kościelnej w momencie objęcia ochroną prawną posiadał obwód pnia mierzony na wysokości 130 cm – 400 cm.

Jest jednym z największych i najprawdopodobniej najstarszych jesionów wyniosłych rosnących na terenie gminy Niedzwica Duża. Objęcie drzewa szczególną ochroną pozwoli zwiększyć nadzór nad jego właściwym utrzymaniem i pielęgnacją oraz sprawi, że kolejne pokolenia będą mogły podziwiać to piękne i majestatyczne drzewo, które nadal będzie świadkiem naszej historii.

5 Stawy przy ul. Górki w Niedrzwicy Dużej

Stawy przy ul. Górki w Niedrzwicy Dużej położone są w północno – wschodniej części miejscowości. Stanowią naturalną część systemu obronnego dworu rodziny Dłuskich (pozostałości zespołu dworskoparkowego - II poł. XVIII/I poł. XIX w, będące własnością prywatną). Całość jest obowiązkowym punktem wycieczki zielonym szlakiem rowerowym po Niedrzwicy. Okolice stawów są terenem rekreacyjnym z siedliskiem ciekawych przedstawicieli fauny i flory m.in. żółwia błotnego, bobra europejskiego, łabędzia niemeego czy żaby jeziorkowej.

ŁABĘDŹ NIEMY. *Gatunek objęty ochroną ścisłą.* Duży, częściowo wędrowny ptak wodny z rodziny kaczkowatych zamieszkujący Eurazję od Łaby i Półwyspu Jutlandzkiego po Pacyfik. Długość ciała 150-170 cm, długość skrzydła 53-63 cm, rozpiętość skrzydeł ok. 235 cm. Masa ciała 8-12,5 kg. Są to obecnie w Polsce najcięższe ptaki zdolne do aktywnego lotu. Samce z reguły wyraźnie większe od samic, dorosłe osobniki białe, dziób pomarańczowy z czarnym paznokciem na czubku, u nasady czarna narośl (większa u samców w okresie godowym). Nogi czarne. Płynąc często wygina esowato szyję, a skrzydła unosi w górę jak żagle. Populacja w Polsce liczy ok. 5000-

6000 par, które dobierają się już jesienią, z reguły dochowują sobie wierności. Swoje pływające gniazda zakładają w trzinach, rzadziej na łądzie lub w innych trudno dostępnych miejscach. Samice składają w ciągu roku od 5 do 9 jaj (w kwietniu lub maju). Pokarm łabędzi jest głównie roślinny, z dodatkiem małży, ślimaków i larw owadów.

ŻÓŁW BŁOTNY. *Gatunek żółwi z rodziny żółwi błotnych z podrzędu żółwi skrytoszyjnych.* Jedyny gatunek żółwia żyjący naturalnie w Polsce. W środowisku naturalnym żyje powyżej 100 lat. Masa ciała do 1 kg. Karapaks (rzadko przekracza 20 cm) barwy oliwkowo-

brązowej, jest średnio wypukły, pokrywają go gładkie, regularne rogowe tarcze. Na każdej większej tarczy rozchodzą się promienie od jednego punktu żółte kreski. Plastron pokryty dużymi nieregularnymi jasnymi plamami jest dobrze wykształcony, u samców środkowa część nieco wklęsła. Głowa, szyja i odnóża pokryte licznymi małymi żółtymi plamkami.

Zdarzają się okazy czarne i bezplamiste. Żółw błotny jest gatunkiem nizinnym, a jego środowiskiem jest woda, którą opuszczają tylko samice dla złożenia jaj. Zamieszkują

nie- duże, zarastające jeziora, leśne oczka wodne, bagna, gęsto zarośnięte i trudno dostępne starorzecza, duże stawy oraz wolno płynące rzeki z gęstą roślinnością. Oddycha powietrzem atmosferycznym przy pomocy płuc, a pod wodą potrafi przebywać nawet do godziny czasu. Jest drapieżnikiem, poluje i odżywia się wyłącznie pod wodą. Zjada owady wodne i ich larwy, ślimaki, małże, kijanki, żaby, małe ryby. **Objęty ścisłą ochroną jako gatunek zagrożony wyginięciem.**

BÓBR EUROPEJSKI. *Gatunek ziemnowodnego gryzonia z rodziny bobrowatych.* Uważa się go za największego gryzonia Europy: masa ciała dorosłego osobnika dochodzi do 29 kg, a długość ciała do 110 cm. Posiada

szereg cech morfologicznych, które ułatwiają mu prowadzenie ziemnowodnego trybu życia – może przebywać pod wodą bez przerwy nawet do 15 min. Dzięki wyjątkowo silnym siekaczom bobry mogą ścinać bardzo grube drzewa, o średnicy nawet do 1 m.

SYSTEMATYKA CHARAKTERYSTYCZNYCH GATUNKÓW FAUNY:

ŁABĘDŹ NIEMY
(*łac. Cygnus olor*)
Domena - eukarionty
Królestwo - zwierzęta
Typ - strunowce
Podtyp - kręgowce
Gromada - ptaki
Podgromada - neornithes
Nadrząd - neognatyczne
Rząd - blaszkodźwie
Rodzina - kaczkowate
Podrodzina - geśi
Rodzaj - cygnus
Gatunek - łabędź niemy

BÓBR EUROPEJSKI
(*łac. Castor fiber*)
Domena - eukarionty
Królestwo - zwierzęta
Typ - strunowce
Podtyp - kręgowce
Gromada - ssaki
Infragromada -łożyskowce
Rząd - gryzonie
Podrząd - castorimorpha
Rodzina - bobrowate
Plemię - castorini
Rodzaj - bobry
Gatunek - bóbr europejski

Opracowanie: Uczniowie ze Szkoły Podstawowej im. Bohaterów 7. Kołobrzесьkiego Pułku Piechoty w Niedrzwicy Dużej

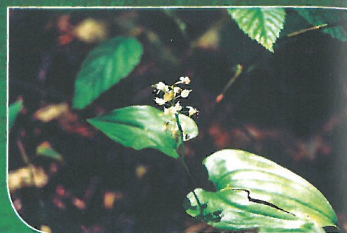
6 Las w Krężnicy Jarej – Czerniejowski Obszar Chronionego Krajobrazu

Jedyną obszarową formą ochrony przyrody na terenie Gminy Niedzwica Duża jest Czerniejowski Obszar Chronionego Krajobrazu. W jego granicach znajduje się las Rudki położony na terenie obrębu Krężnica Jara. Jego powierzchnia wynosi ok. 1,6 km², co stanowi 0,9 % całego obszaru objętego tą formą ochrony. Czerniejowski Obszar Chronionego Krajobrazu obejmuje tereny o dużych walorach botanicznych. Bogata flora roślin naczyniowych reprezentowana jest przez około 1000 gatunków. Rośnie tu ponad 100 gatunków roślin rzadkich, w tym wiele chronionych. Typowymi dla tego obszaru są: bór, łęgi i olsy.

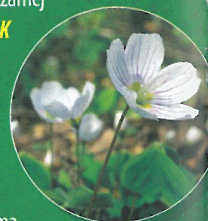
są olsza czarna, olsza szara, jesion i wierzbą. Ols rośnie na torfowiskach niskich leśnych i zaroślowych. Lasy olchowe wyróżnia specyficzna struktura, którą można określić jako „kępkową”. Charakterystycznym typem gleb dla olsów są gleby bagienne, mało urodzajne, kwaśne. Posiadają one dużą ilość substancji organicznej.

ŁĘGI – lasy liściaste porastające doliny rzek i potoków miejsca okresowo zalewane wodą, gdzie nanoszony jest i osadzany żyzny muł. Siedliska łęgów są związane z wodami płynącymi. Ich cechą jest bogaty podszyt i bujne runo. Typowymi gatunki łęgów są wierzbę, topole, jesiony, wiąz i olsze. W niższych warstwach spotykamy: podagrycznik.

DO NAJCIĘKAWSZYCH GATUNKÓW ROŚLIN NALEŻĄ: GLISTNIK JASKÓŁCZE ZIELE (*Chelidonium majus*) – Ma żółtożółte kwiaty, liście od spodu są szarzielone o strzępiasto karbowanych odcinkach. Owoce to torebki pękające wzdłuż. Trujący żółtopomarańczowy sok stosowany jest w medycynie ludowej do

leczenia kurczaków. **KRUSZYNA POSPOLITA** (*Rhamnus frangula*) – Posiada czerwone korzenie, a pędy po rozstaniu pachną zgnilizną. Ma liście ogonkowe, ustawione skrętoległe. Owoc to kulisty pestkowiec, wielkości grochu o fioletowoczarnej barwie. **SZCZAWIK ZAJĘCZY** (*Oxalis acetosella*) – Jest to bylina o białych kwiatkach, wyraźnie purpurowo żółkowatych. Ziele ma kwaśny smak przez zawartość kwasu szczawiowego, który w większych ilościach jest trujący. **WIDLAK GOŹDZISTY** (*Lycopodium clavatum*) – Występuje na nieco wilgotnych glebach. Jest rośliną wieloletnią zimozielną. Liście ma wąskolancowate, zagięte ku górze i zakończone białym woskiem. Pędy zarodnikonośne mają dwa cienkie, żółte kłosa. Do celów leczniczych wykorzystywany jest wysuszony pyłek zarodnikowy.

OLSY – nazywane olszynami lub lasem olchowym, porasta tereny silnie nawodnione i bagienne siedliska. Głównymi gatunki drzew

OLCHA CZARNA (*Alnus glutinosa*) – Drzewo osiągające wysokość do 40 m z rozłożystą koroną. Dolne konary są wzniesione do góry, górne bardziej poziomo odstające od głównego pnia. Kora jest ciemnoszara, prawie czarna, pękająca. Ma owalne, brązowe, lepkie pączki, odstające na długich szypułkach. Liście są odwrotnie jajowate, z tępych, lub wyciętym wierzchołkiem, brzeg nierówno podwójnie piłkowany i falisty. Wierzchnia strona błyszcząca. Kwiaty zebrane w kotki. Roślina wytwarza je już przed zimą.

Inne charakterystyczne rośliny to: borówka czernica, jeżyna, konwalia majowa, płucznica islandzka, chrobotek reniferowy.

Opracowanie: Uczniowie z Gimnazjum nr 3 w Krężnicy Jarej

CHARAKTERYSTYCZNE GATUNKI ROŚLIN:

WIDLAK GOŹDZISTY (*fac. Lycopodium clavatum*)
gromada: widlaki
rodzina: widłakowate
rodzaj: widłak
gatunek: widłak goździsty

PŁUCNICA ISLANDZKA (*fac. Cetraria islandica*)
gromada: grzyby workowe
rodzina: tarczownicowate
rodzaj: płucnica
gatunek: płucnica islandzka

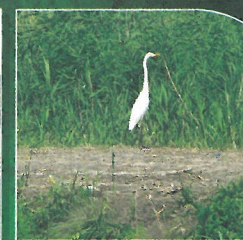
OLCHA CZARNA (*fac. Alnus glutinosa*)
gromada: okrytonasienne
rodzina: brzoźowate
rodzaj: olcha
gatunek: olcha czarna

KRUSZYNA POSPOLITA (*fac. Rhamnus frangula*)
gromada: okrytonasienne
rodzina: szklakowate
rodzaj: kruszyna
gatunek: kruszyna pospolita

7 Kompleks stawów w Niedzwicy Kościelnej

Stawy położone w miejscowości Niedzwica Kościelna stanowią jeden z najbardziej atrakcyjnych obszarów na terenie gminy Niedzwica Duża i są obiektem wyjątkowym, odbiegającym od przeciętnych środowisk tu występujących. Przedmiotowe stawy powstały w XIX wieku, a ich powierzchnia pierwotnie wynosiła 2,7 ha. Należy sądzić, iż kompleks akwenów wodnych został powiększony i doprowadzony do powierzchni obecnej przez rezydujący na tych terenach ród Mazurkiewiczów na początku XX w. W 1997 r. powstało łowisko wędkarskie „Cicha woda” z myślą o zapewnieniu wszystkim miłośnikom przyrody i zwolennikom rodzinnego wypoczynku na łonie natury możliwości spędzenia miłych i niezapomnianych chwil. W zagospodarowanych i zarybionych stawach można złowić ryby takie jak karp, płoć, karaś, lin, szczupak, a także suma – największą słodkowodną rybę Europy osiągającą długość ponad 2 m i masę ciała ponad 100 kg.

Stawy zasilane są przez rzekę Nędznicę i otoczone od strony północno zachodniej lasem mieszanym z przewagą dębów i grabów. Najcenniejszą część obszaru stanowią nieużytkowane lub słabo użytkowane akweny z szerokimi łanami trzcin i szuwarami, które to są ostoją unikalnych i rzadkich gatunków roślin i zwierząt. Obszar podmokły sprzyja rozwojowi ro-

ślinności wodnej i szuwarowej. Spośród flory nadbrzeżnej wyróżnić można trzcinę, очерet, jeziornę, kropidło wodne, strzałkę wodną czy kosaćca żółtego. Spośród przedstawicieli flory wodnej na szczególną uwagę zasługują objęte ochroną gatunkową grązeł żółty i grzybień biały tworzące zespół lilii wodnych o charakterystycznych dużych pływających liściach i dekoracyjnych kwiatkach.

Teren stawów stanowi niewątpliwie miejsce atrakcyjne pod względem występowania rzadkich i chronionych gatunków awifauny. W szuwarach usłyszymy charakterystyczne buczenie przypominające ryk woła wydawane przez ptaka z rodziny czaplowatych – bąka zwyczajnego, którego bardzo trudno zauważyć w trzcinowisku ze względu na kolor upierzenia i przybieranie charakterystycznej pozy z szyją wyciągniętą pionowo ku górze. Czaplowate są reprezentowane także przez inne gatunki takie

jak czapla siwa, czapla biała oraz najmniejszego przedstawiciela czaplowatych w Polsce – bączka.

Spośród drapieżników z pewnością będziemy mogli dostrzec **myszolańca**, jastrzębia czy błotniaka stawowego szybującego nisko nad szuwarami bądź okolicznymi polami uprawnymi.

Nieodłącznym elementem stawów będzie charakterystyczny śpiew niepozornych z wyglądu ptaków takich jak trzcinniczek czy rokitniczka.

Na konarach drzew zwisających się nad rzeką zasilającą stawy można zauważyć niezwykle barwnie upierzonego zimorodka, który siedząc na swojej „czatowni” wykuje na ofiarę. Ptak ten ma bardzo specyficzną metodę łowienia ryb. Polega ona na obserwacji

powierzchni wody do momentu, aż dostrzeże swoją zdobycz kiedy to zawisa w locie na kilka sekund, aby następnie z niezwykłą prędkością zanurkować pionowo w dół i chwycić rybę dziobem.

Ważnym faktem do odnotowania jest obecność bekasika, którego zimowanie na tutejszych stawach zanotowano jako pierwsze stwierdzenie zimowania tego gatunku w regionie.

Tuż obok stawów na polach uprawnych i użytkach zielonych można spotkać żerujące bociany białe czy czajki, a na skraju lasu dostrzec dudka, wilgę i kilka gatunków dzięciołów, w tym największego dzięcioła Polski – dzięcioła czarnego. Wśród gatunków rzadkich warto także wymienić występującą tu wodniczke – ptaka zagrożonego w skali globalnej którego ok. 25 % światowej populacji gniazduje w Polsce oraz zielonkę – bardzo nie-licznego ptaka lęgowego z rodziny chrusieli.

CHARAKTERYSTYCZNE GATUNKI ROŚLIN I ZWIERZĄT:

GRZYBIENIE BIAŁE (*fac. Nymphaea alba*)
rzód: grzybienioce
rodzina: grzybienioce
rodzaj: grzybień
gatunek: grzybień biały

GRĄŻEL ŻÓŁTY (*fac. Nuphar lutea*)
rzód: grzybienioce
rodzina: grzybienioce
rodzaj: grązeł
gatunek: grązeł żółty

BŁOTNIAK STAWOWY (*fac. Circus aeruginosus*)
gromada: ptaki
rodzina: jastrzębiowate
rodzaj: circus
gatunek: błotniak stawowy

BEKASIK (*fac. Lymnocyttus minimus*)
gromada: okrytonasienne
rodzina: szklakowate
rodzaj: kruszyna
gatunek: kruszyna pospolita

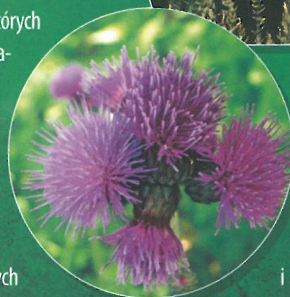
Opracowanie: Uczniowie z Gimnazjum nr 1 im. Marszałka Józefa Piłsudskiego w Niedzwicy Dużej

8 Dolina rzeki Krężniczanki – Zaolzie w Strzeszkowicach Dużych

Strzeszkowice Duże dzielą się na kilka części, jedną z nich jest Zaolzie, bogate w ciekawe i ważne obiekty. Na „Zaolziu” znajduje się XVI – wieczna kapliczka, aleja lipowa, wiele łąk i polan, płynie tu także rzeka – Krężniczanka.

Zaolzie to teren o bardzo dużej atrakcyjności przyrodniczej i krajobrazowej. To tutaj do rzeki Krężniczanki wpływa rzeka Nędznica. Koryto Krężniczanki na niemal całej długości jest nieuregulowane. Na wielu odcinkach rzeka silnie meandruje, a w niektórych odczkach wodnych można dopatrzyć się śladów zanikających starorzeczy.

Zabagniony i podmokły teren leżący w bezpośrednim sąsiedztwie rzeki jest siedliskiem rzekotki drzewnej i innych płazów, jak również licznych ptaków takich jak: czapla siwa, bocian, kulik, dudek, sówka, krogulec, zimorodek, żółw. Nad łąkami często można zaobserwować polującą myszowolę.

W dolinie rzeki spotkać można licznie występującego bobra europejskiego i związane z jego bytnością tami i żeremie. Zwierzęta te tworzą rozlewiska i mimo

iz często nie spotyka się to z aprobatą człowieka, to poprzez zwiększanie retencji i tworzenie dogodnych warunków dla występowania wielu rzadkich roślin i zwierząt,

jego działalność jest bardzo korzystna dla środowiska naturalnego. Na terenie Zaolzia roślinność jest bardzo zróżnicowana. Występują tam rośliny wodne (np. pałka szerokolistna), polne (np. jaskry), jak również charakterystyczne dla łąk i pastwisk ostrożeń łąkowy, tymotka łąkowa i krupówka pospolita.

Na zboczach doliny można dostrzec pięknie kwitnące naparstnice purpurowe sięgające wysokość ponad 1 m.

Nad rzeką rośnie wiele drzew, a wśród nich najliczniej olcha czarna, wierzba i ceremcha zwyczajna, które tworząc pasy zadrzewień stają się miejscem schronienia dla licznej zwierzyny łownej – zająców, saren czy bażantów.

SYSTEMATYKA CHARAKTERYSTYCZNYCH GATUNKÓW FAUNY:

DUDEK ZWYCZAJNY (*Ac. Upupa epops*)

Domena - eukarionty
Królestwo - zwierzęta
Typ - strunowce
Podtyp - kręgowce
Gromada - ptaki
Podgromada - Neornithes
Infragromada - neognatyczne
Rząd - dzioborożce
Rodzina - dudki
Rodzaj - Upupa
Gatunek - dudek

CZAPLA SIWA (*Ac. Ardea cinerea*)

Domena - eukarionty
Królestwo - zwierzęta
Typ - strunowce
Podtyp - kręgowce
Gromada - ptaki
Podgromada - Neornithes
Nadrząd - neognatyczne
Rząd - pelikanowe
Rodzina - czaplowate
Rodzaj - Ardea
Gatunek - czapla siwa

Opracowanie: Uczniowie ze Szkoły Podstawowej im. Ks. Jana Twardowskiego w Strzeszkowicach Dużych

9 Charakterystyka Ekosystemu doliny rzeki Krężniczanki

Ekosystem doliny rzeki Krężniczanki jest siedliskiem dla różnorodnej roślinności i zwierząt. Warunki jakie tam panują sprzyjają rozwojowi wielu gatunkom. Największe bogactwo form życia możemy podziwiać na naturalnych brzegach rzek, jezior, a także na nadbrzeżnych mokradłach zalewanych okresowo wodą. Rzeka ta jest naturalnym środowiskiem w którym występują między innymi takie gatunki ryb jak pstrąg i lipień.

OTO KILKA PRZYKŁADÓW WYSTĘPUJĄCYCH GATUNKÓW DOLINY RZeki KRĘŻNICZANKI W OKOLICY RADAWCZYKA. **KACZKA KRZYŻÓWKA** (*Anas platyrhynchos*) – zamieszkuje wszelkiego typu zbiorniki wodne i ich obrzeża. Odżywia się pokarmem roślinnym, a także drobnymi bezkręgowcami, kijankami i narybkami. W przybrzeżnych trzcinowiskach i zaroślach krzewów ma bardzo dobre warunki do zakładania gniazd i wychowu potomstwa. **ŻABA TRAWNA** (*Rana temporaria*) – Zamieszkuje rozmaite siedliska lądowe, pola, łąki, lasy, parki a także zarośla wilgotne. Prowadzi zmierzchoowo-nocny tryb życia, bywa aktywna szczególnie w deszczowe dni. Jej pokarmem są owady, pająki,

ślaki, dżdżownice. Żaba trawna wydaje głuche pochrząkiwania. Gatunek odporny na chłód zimuje krótko – od listopada do marca, zwykle w przybrzeżnym mule strumienia, małych rzeczek i rowów melioracyjnych. Do godów przystępuje już w marcu. Skrzek złożony pływa po powierzchni wody. Kijanki przeobrażają się po 2-3 miesiącach i małe żabki w czerwcu masowo opuszczają zbiornik wodny. **ŚWITEZIANKA BEYSZCZĄCA** (*Calopteryx splendens*) – Ważka, żyjąca głównie nad rzekami płynącymi. Samczyk świtezianki błyszczącej ma piękne, metalicznie połyskujące skrzydła w ciemno niebieskie paski. Samiczki są znacznie mniej efektowne, ich skrzydła są bezbarwne. Te piękne owady są drapieżne – polują w locie na najmniejsze owady. Larwy świtezianek żyją w wodzie i także są drapieżnikami. Świtezianki spotyka się często, ale tylko tam gdzie zachowały się mokradła i zbiorniki wodne.

Takim miejscem jest dolina rzeki Krężniczanki. **PAŁKA SZEROKOLISTNA** (*Typha latifolia*) – Roślina wieloletnia o wysokości 100-125 cm z długimi kłaczami. Pęd kwiatowy sztywno wyprostowany, z liśćmi o niebieskawym odcieniu, kwiaty rozdzielone płciowo w kolbach ułożonych jedna nad drugą. Kwiaty męskie w kolbie górnej a żeńskie umieszczone niżej z wianuszkami włosków o długiej szyjce. Kwiatostan żeński początkowo zielony, później ciemno brązowy. Okres kwitnienia od czerwca do sierpnia. Występuje na brzegach wód stojących i powoli płynących rzek. Występuje w skupiskach w pobliżu koryta rzeki. **KOSACIEC ŻÓŁTY** (*Irys pseudacorus*) – Powszechnie nazywany Irysem zamieszkuje śródleśne mokradła, zwłaszcza w lasach olchowych. Rośnie na brzegach rzek i wilgotnych

miejskach i zaroślach. Łatwo ją poznać po poszarpanych różowoczerwonych kwiatach. Płatki rozszczepiają się w wąskie łaski, nadając kwiatom charakterystyczny wygląd. Późną wiosną firletka poszarpana nadaje niepowtarzalny wygląd podmokłym łąkom tworząc łany kwiatów o niezwykłej różowej barwie. Liście mają kształt lancetowaty i ułożone są naprzeciwległe. Pędy liściaste płożą się, a pędy kwiatowe wyprostowane. **BODZISZEK CUCHNĄCY** (*Geranium robertianum*) – Występuje w lasach liściastych, mieszanym, przy dużej wilgotności powietrza. Jest to roślina jednoroczna o wysokości od 20-50 cm, łodyga zwykle karminowo-czerwona, gęsto gruczołowato owłosiona, liście nieprzyjemnie pachnące, zawierają olejki eteryczne. Kwiaty różowe

o średnicy do 2 cm, zwykle po 2 na wznoszącej się łodydze, kwitnie od maja do października. Oprócz olejków eterycznych zawiera również garbniki.

CHARAKTERYSTYCZNE GATUNKI FLORY I FAUNY:

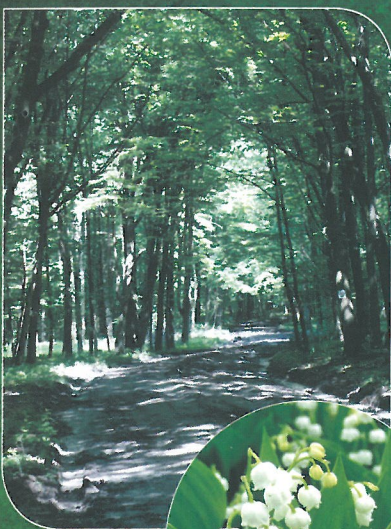
KACZKA KRZYŻÓWKA (*Ac. Anas platyrhynchos*)

Domena - eukarionty
Królestwo - zwierzęta
Typ - strunowce
Podtyp - kręgowce
Gromada - ptaki
Nadrząd - neognatyczne
Rząd - blaszkodźbie
Rodzina - kaczkowate
Podrodzina - kaczi
Rodzaj - Anas
Gatunek - krzyżówka

FIRLETKA POSZARPANA (*Ac. Lychnis flos-cuculi*)

Domena - eukarionty
Królestwo - rośliny
Kład - rośliny naczyniowe
Klad - rośliny nasienne
Klasa - okrytonasienne
Rząd - goździkowce
Rodzina - goździkowate
Rodzaj - firletka
Gatunek - firletka poszarpana

Opracowanie: Uczniowie ze Szkoły Podstawowej w Członach

SYSTEMATYKA
CHARAKTERYSTYCZ-
NYCH ROŚLIN:
KONWALIA MAJOWA
(*fac. Convallaria*
majalis)
Domena - eukaryoty
Królestwo - rośliny
Kład - rośliny naczyniowe
Kład - rośliny nasienne
Klasa - okrytonasienne
Kład - jednoliścienne
Rząd - szparagowce
Rodzina - szparagowate
Rodzaj - konwalia
Gatunek - konwalia majowa

10 Las przy ulicy Górki

Las w Krężnicy Jarej położony na granicy z miejscowością Niedrzwica Duża przy ul. Górki jest lasem mieszanym. Bardzo mała różnorodność drzewostanu (grab, dąb, tużdz sosna) z mało zróżnicowanym podszyciem i runem leśnym. W bezpośrednim sąsiedztwie lasu od strony zachodniej płynie rzeka Nędznica, w dolinie której znajdują się tereny podmokłe, bagienne oraz liczne łąki. Na rzece płynącej meandrami wśród łąk i lasów widoczne są ślady działalności bobrów.

**OTO KILKA PRZYKŁADÓW WYSTĘP-
JĄCYCH GATUNKÓW W LESIE KRĘ-
ZNYM I DOLINIE RZECI NĘDZNICY
PRZY ULICY GÓRKI: KNIEĆ BŁOTNA**
– zwany potocznie kaczeniec błotny, występuje na wszelkiego rodzaju wilgotnych terenach, jak brzegi strumieni, wilgotne łąki i olsy. Roślina przeważnie płózająca się ze wznoszącymi się pędami, rzadko wzniesiona do 50 cm wysokości. Liście gładkie, błyszczące w zarysie sercowate i nerkowate. Liście odziemkowe na długich ogonkach, górne łodygowe siedzące. Kwiaty

o żółtych płatkach, dostarczają owadom pyłki nektaru. Kwitnie od marca do maja. **KOSACIEC ŻÓŁTY** – powszechnie nazywany irysem zamieszkuje śródlęsne mokradła, zwłaszcza w lasach olchowych. Rośnie na brzegach rzek i wilgotnych łąkach. Kwitnie pod koniec maja. Rozrastając się poprzez kłącza, tworzy piękne malownicze kępy, z daleka widoczne podczas kwitnienia. Jest rośliną trującą ale także leczniczą. Z kłączy kosaćca przygotowuje się leki wykrztuśne i przeciwmigrenowe. **ŻABA TRAWNA** – zamieszkuje rozmaite siedliska lądowe, pola, łąki, lasy, parki a także zarośla wilgotne. Prowadzi zmierzcho-wo-ny tryb życia, bywa aktywna szczególnie w deszczowe dni. Jej pokarmem są owady, pająki, ślimaki, dżdżownice. Żaba trawna wydaje głuche pochrząkiwania. Gatunek odporny na chłód. Zimuje krótko – od listopada do marca, zwykle w przybrzeżnym mule strumieni, małych rzeczek i rowów melioracyjnych. Do godów przystępuje już w marcu. Skrzek złożony pływa po powierzchni wody. Kijanki przeobrażają się po 2-3 miesiącach i małe żabki w czerwcu masowo opuszczają zbiornik wodny.

11 Las na Zalesiu w Niedrzwicy Kościelnej

Las na Zalesiu to miejsce bardzo atrakcyjne. Wytrwały obserwator może zaobserwować gatunki rzadkich roślin i zwierząt. Na zachodnim krańcu lasu znajdują się tzw. „Kacze doły” – staw po starej kopalni, gdzie pływają kaczk i łabędzie. Tuż obok znajduje się tor motocrossowy. Las na Zalesiu to zbiorowisko leśne w typie siedliskowym lasu mieszanego.

Las tworzą 4 warstwy: korony drzew, podszyc, runo leśne i ściółka. W drzewostanie dominującymi drzewami są sosna zwyczajna oraz dąb szypułkowy. Domieszkę drzew stanowią: lipa drobnolistna, klon zwyczajny, grab zwyczajny, brzoza brodawkowata. Na drzewach widoczne są liczne porosty oraz grzyby pasożytnicze.

Do wnętrza lasu dociera dużo światła co sprzyja rozwojowi podszycu. W skład podszycu wchodzi porastająca większą część lasu jeżyna pospolita zwana też ostrężyną. Często występują też gatunki pospolite t.j. leszczyna pospolita, jarzab pospolity, głóg jednoszyjkowy, trzmielina zwy-

czajna, bez czarny oraz gatunki chronione t.j. kruszyna pospolita, kalina koralowa. Runo leśne porastają: borówka czernica, poziomka pospolita, konwalia dwulistna, szczawik zajęczy – typowa roślina cieniulubna (w słońcu i przy dotknięciu liście zwisają), zawilec gajowy – jest tzw. geofitem wiosennym, siódmiaczek leśny, fiołek leśny, jastrzębiec leśny, bodziszek cuchnący, glistnik jaskółcze ziele, paproć narecznica samcza, możylinek trójnerwowy, podagrycznik pospolity, paproć orlica pospolita, kokoryczka wonna, pszeniec zwyczajny oraz gatunki chronione t.j. przylaszczka pospolita, konwalia majowa, marzanka wonna, podkolan biały, barwinek pospolity, naparstnica zwyczajna, lilia złotogłów, wawrzynek wilczczyko, a także liczne grzyby jadalne i trujące, mszaki.

W lesie możemy spotkać wiele gatunków zwierząt. Ssaki reprezentują: sarna, zając, kuna leśna, wiewiórka, dzik, borsuk, lis. Ptaki gnieźdzą się we wszystkich warstwach lasu. Na drzewach można zaobserwować: kosa, uszatkę, puszczyka, dzięcioła czarnego, dzięcioła zielonego, dzięcioła średniego, dzięcioła dużego, kowalika, muchołówkę małą, sikorę, świstunkę leśną, wilgę, ziębę, sówkę, rudzika, strzyżkę, drozda obrożnego, pierwiosnka, ortolana, myszołowa, jastrzębia, trzmielojada. Wśród gadów możemy spotkać padalca, jaszczurkę zwinkę. Pająki: tygryk paskowany.

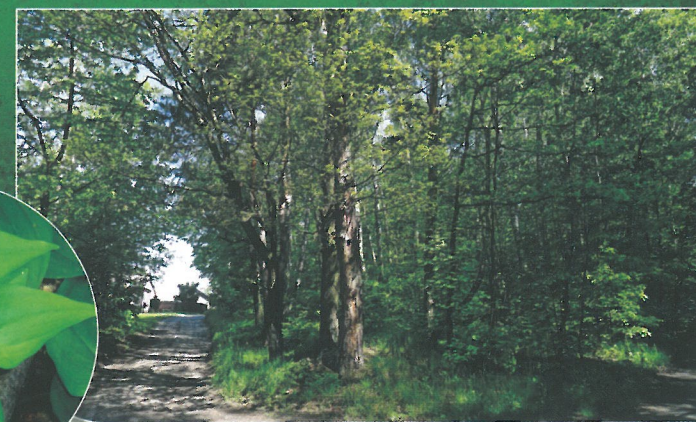

W pobliżu rzeki widoczne są działania bobrów. Osiedla się w zakolach rzek z brzegami silnie zadrzewionymi. Bobra można rozpoznać po dużym spłaszczonym ogonie, który służy podczas pływania jako ster. Obgryziony wokół pień drzewa świadczy o bardzo silnych zębach o dużym nacisku szczęk. Między palcami tylnych nóg posiada błony pławne, bobry świetnie pływają i nurkują, lecz na lądzie poruszają się niezdarne. Bóbr jest największym gryzoniem w Europie, jest roślinożerny, odżywia się korą i liśćmi drzew oraz roślinami wodnymi. Na zimę zbiera zapasy gałęzi, które magazynuje pod wodą.

Opracowanie: Uczniowie ze Szkoły Podstawowej im. Ks. Jana Twardowskiego w Strzeszowie Dużych

Opracowanie:
Uczniowie ze Szkoły
Podstawowej
w Warszawie

SYSTEMATYKA:
KONWALIA MAJOWA
(*fac. Convallaria*
majalis)

Domena - eukaryoty
Królestwo - rośliny
Kład - rośliny naczyniowe
Kład - rośliny nasienne
Klasa - okrytonasienne
Kład - jednoliścienne
Rząd - szparagowce
Rodzina - szparagowate
Rodzaj - konwalia
Gatunek - konwalia majowa

12 Las w Krężnicy Jarej Kolonii

Las w Krężnicy Jarej Kolonii to las mieszany, w drzewostanie występują: sosna, dąb, brzoza, graby, buki. Las ten otrzymał status lasu ochronnego masowego wypoczynku, celem zachowania kompleksu leśnego jako obszaru zapewniającego warunki wypoczynku mieszkańcom aglomeracji i użytkownikom terenów rekreacyjnych w rejonie Krężnicy Jarej.

FIOLEK LEŚNY – bylina o wysokości 10-30 cm, łodyga wzniesiona lub wznosząca się, rzadziej leżąca, liście ogonkowe, karbowane, z wierzchu owłosione, dolne – sercowate, górne – sercowato-jajowate, przylistki wąskie, frędzlowane, kwiaty lilijowe lub fioletowe z ciemniejszym środkiem, bezwonne, grzbieciste, długości do 3 cm, płatki mało zachodzące na siebie brzegami, dolny z ciemniejszą plamką i ostrogą, osadzone pojedynczo w kątach liści na długich szypułkach. Kwitnie od marca do maja. Występuje na terenie prawie całej Europy, w niektórych rejonach Azji (Turcja, Indie, Pakistan), północnej Afryce, w górach do piętra regla dolnego; w Polsce pospolity na nizinach i w niższych położeniach górskich.

ZAWILEC GAJOWY – jest pospolicie i masowo występującym gatunkiem w lasach i zaroślach, zawilec występuje najczęściej w lasach liściastych na glebie lekko kwaśnej, wilgotnej na terenie całej Polski. Kwiaty białe, pojedyncze, płatków korony zwykle 6, białe lub mniej lub bardziej różowo nabiegłe spodem nagie. Liście łodygowe na wyraźnych ogonkach. Jest byliną z poziomym, walcowatym kłaczem i łodygą do 20 cm wysokości. Zawilce zapylają trzmiele. Owocem zawilca są puszyste, białowłniste nasienne – niełupki rozsiewane przez mrówki. Wszystkie części zawilca gajowego są trujące, zawierają toksyczny glikozyd – ranunkulinę.

SÓJKA – jest najbarwniejszym przedstawicielem krukowatych występujących w Europie. Jest to średniej wielkości ptak (długość ciała 54 cm, rozpiętość skrzydeł 54 cm, waga 140-190 g), często stroszący pióra na głowie. Tułów ubarwiony jest brązowo, skrzydła i ogon czarne, kuper biały, na skrzydłach białe i niebieskie lusterka, dziób czarny, a u jego nasady czarny „wągś”. Sójka wyprowadza 1 lęg w roku, na przełomie kwietnia i maja. Zakłada gniazdo na drzewach, na bardzo różnej wysokości. Jest to luźna czarka zbudowana z patyków, ze ściółką starannie wypłconą z suchych traw i korzonków. Sójki jedzą w zasadzie wszystko, zmieniając rodzaj pokarmu w zależności od jego dostępności. W ich menu wchodzi: owoce i nasiona drzew i krzewów, dżdżownice, owady, ślimaki, drobne gryzonie, żaby oraz ptasie jaja i pisklęta.

SARNA EUROPEJSKA – najmniejszy przedstawiciel jeleniowatych w Europie. Masa ciała dorosłego osobnika w Polsce nie przekracza 25 kg, a wysokość w kłębie 90 cm. Smukła, zgrabna budowa ciała. Ogon krótki, słabo widoczny z sierści. Szyja długa, głowa krótka, trójkątna, z dużymi oczami i uszami. Nozdrza

czarne, niewłosione. Ubarwienie letnie rdzawo-rude, zimowe ciemniejsze, szarobrunatne. Preferuje mozaikę lasów i terenów otwartych (pól, łąk), obrzeża lasów, zrzęby, uprawy. Z a j m u j e praktycznie wszystkie typy lasów.

Opracowanie:
Uczniowie ze Szkoły Podstawowej
im. Żołnierzy - Bohaterów Armii
Krajowej w Krężnicy Jarej

SYSTEMATYKA

ZAJĄC SZARAK
(łac. *Lepus europaeus*)

Domena - eukarionty
Królestwo - zwierzęta
Typ - strunowce
Podtyp - kręgowce
Gromada - ssaki
Podgromada - ssaki żyworodne
Infragromada -łożyskowce
Rząd - zającowate
Rodzina - zającowate
Gatunek - zając szarak